

2610 a

CZYTELNIA

Z. PIASECKIEGO

frzydziesciadcie pracy prof. Piaseckiego

2610a

UNIWERSYTET POZNAŃSKI

STUDIUM 2 153/11

WYCHOWANIA FIZYCZNE

Part Wilsona

Dr. Stan. Ciecchanowski,
prof. Uniw. Jagiell., Kraków.

Trzydziestolecie pracy Profesora Piaseckiego.

Przyszłym polskim pokoleniom, wdrożonym już zupełnie do pracy zbiorowej, zorganizowanej, której się nasze społeczeństwo w wielu kierunkach dopiero uczy, trudno już może będzie zrozumieć początek i rozwój wielu dzieł ważnych, tworzonych w okresie niewoli i w pierwszych latach wolnej Polski wysiłkiem jednostek. Do takich dzieł społecznych należy w Polsce wychowanie fizyczne. Ważę jego rozumieją dziś wszyscy, a w pracy na tem polu uczestniczą coraz szersze koła. Ale po utracie niepodległości na przestrzeni przeszło półwiecza naliczyć można kilku ledwo ludzi, którzy samotnie borykali się z obojętnością społeczeństwa: Jędrzej Śniadecki, Ludwik Bierkowski, znacznie już później Madejski, Żuliński, Wenanty Piasecki w Małopolsce, Kozłowski, Kuczalska w Królestwie. A nawet już wtedy, kiedy Sokolstwo polskie zdołało usilnemi zabiegami sprawę ćwiczeń cielesnych spopularyzować i pod swym sztandarem skupić liczne hufce, znowu tylko na jednostki spadł ciężar starań o racjonalny postęp, o zasadnicze reformy wychowania fizycznego i krzewienie nowych idei w tej dziedzinie.

Tym, który przejąwszy się reformatorskimi dążeniami Henryka Jordana, najwięcej się przyczynił do zwycięstwa ich na szerszej arenie, a który od śmierci Jordana stanął na czele ruchu w dziedzinie wychowania fizycznego w Polsce i niemal do lat ostatnich prawie wyłącznym był jego organizatorem, jest Eugenjusz Piasecki. Jest on zarazem jednym z tych niewielu, którzy obrawszy wychowanie fizyczne za pole swej pracy, poświęcili mu wszystkie swe siły i całe swoje życie.

Dobiegło właśnie lat trzydzięści od wyjścia z druku pierwszej publikacji i od początku praktycznej samodzielnej pracy Eugenjusza Piaseckiego, jako nauczyciela gimnastyki — dwadzieścia lat od początku Jego wykładów uniwersyteckich, — dobiega pierwsze dziesięciolecie działalności jego na stworzonej dla niego katedrze wychowania fizycznego, pierwszej

ych. fiz.
610a

i jedynej dotąd w Polsce, trzeciej zaś w kolei czasu w Europie. W dziejach tych lat trzydziestu jego życia mieści się część największa faktów zasadniczego znaczenia dla kierunku, w którym zmierza dziś lub zmierzać powinno wychowanie fizyczne w Polsce.

Szczęśliwie składały się warunki, by przygotować Eugenjusza Piaseckiego do czekających go w przyszłości zadań. Od najmłodszych lat (urodz. 13 listopada 1872 we Lwowie) wśród najbliższej rodziny miał wzory i podlegał wpływom, które musiały rozstrzygająco zaważyć na jego umysłowości. Ojciec jego, dr. med. Wenanty Piasecki, jeden z pierwszych w Polsce krzewicieli fizjoterapii i jeden z pierwszych w Polsce wszechstronnie wykształconych nauczycieli gimnastyki, należący do założycieli Sokoła, naczelnik Sokoła-Macierzy, nie tylko wcześniej zaprawiał go w gimnastyce i rozmaitych ćwiczeniach sportowych, ale zarazem wszczepiał weń rozumne poglądy na wychowanie fizyczne, chroniąc od jednostronności i kładąc podwaliny późniejszego kierunku. Niemniej korzystnym zbiegiem okoliczności było, że Eugenjusz Piasecki studja gimnazjalne, a następnie — po przejściowym pobycie na Wydziale filozoficznym we Lwowie — także studja lekarskie odbywał w Krakowie, gdzie właśnie Henryk Jordan wszedł w okres największej swej działalności i w założonym przez siebie Parku wywalczał grom ruchowym właściwą, a w Europie zupełnie wówczas nową rolę w zakresie wychowania fizycznego.

Nic dziwnego, że w szeregach przodowników Parku stanął ochoczo wprawny już gimnastyk, taternik, kolarz i narciarz, i że to, co w Parku widział i przeżywał student, tak silnie zaważyło na jego decyzjach życiowych po uzyskaniu dyplomu doktorskiego (1896), iż młody lekarz zamiast ulec ponęce i objąć ojcowski Zakład wodoleczniczy w Zakopanem, po krótkim wahanii wybrał inną, a szerszą drogę — drogę wychowawczą i reformatorską. W tym czasie właśnie Jordan szukał sposobu, jakimby najłatwiej można rozwiązać zagadnienie opieki lekarskiej w szkole, a zarazem podnieść w niej poziom wychowania fizycznego i oprzeć je na naukowych podstawach. W tym celu zachęcał młodych lekarzy, wykształconych w zakresie wychowania fizycznego, by obejmowali stanowiska nauczycieli ćwiczeń fizycznych w szkołach średnich. Idąc za tem wezwaniem, składa Piasecki państwowy egzamin nauczycielski z gimnastyki

w Krakowie i obejmuje nauczanie jej w IV gimnazjum we Lwowie (1899), wkrótce stwarzając także swój prywatny zakład gimnastyki leczniczej. W tymże roku 1899 ogłasza drukiem pierwszą swą publikację p. t. „Wpływ ćwiczeń cielesnych na rozwój psychiczny młodzieży”.

Następuje odtąd trwająca do dziś praca, systematyczna, wytrwała, wszechstronna. Praca praktyczna, dydaktyczna, naukowa, propagandowa, organizatorska, reformatorska. Obejmowanie kolejnych różnych stanowisk, zakreślanie coraz szerszych celów i kolejne dążenie do ich osiągnięcia, dzielą tę pracę na trzy dziesięcioletnie okresy. W pierwszym okresie prowadzi Piasecki badania naukowe w zakresie fizjologii ćwiczeń cielesnych i higieny szkolnej w zakładach fizjologicznym i higieniczno-bakterjologicznym Uniwersytetu lwowskiego. Podejmuje od r. 1902 liczne podróże dla studjów, między innymi poznając na miejscu gruntownie kierunek i stan wychowania fizycznego w krajach skandynawskich, nauczywszy się w tym celu ich języka. Nawiązuje stosunki z nauką światową przez czynny udział w kongresach higieny szkolnej w Norymberdze (1904), Londynie (1907,) Paryżu (1910), zapoznając zagranicę słowem i piórem ze stanem higieny szkolnej w Polsce i reformami Jordanowskimi wychowania fizycznego, dla których zjednywa uznanie. Organizuje z pomocą jeszcze Jordana osobną poraz pierwszy Sekcję wychowania fizycznego na IX ogólnym Zjeździe lekarzy i przyrodników polskich (1900), która pracując potem na wszystkich dalszych takich Zjazdach, niezmiernie wpłynęła na zajęcie się zagadnieniami wychowania fizycznego szerszych kół lekarskich i pedagogicznych. Na miejscu zaś we Lwowie zakłada Piasecki w podobnym celu Komisję wychowania fizycznego przy Towarzystwie nauczycieli szkół średnich i wyższych, w organie tegoż Towarzystwa „Muzeum” uzyskuje miejsce dla spraw wychowania fizycznego, obejmując w nim osobiście redakcję tego działu i wchodząc do zarządu głównego Towarzystwa jako referent tej dziedziny. Owocem tej działalności są uchwały Walnych Zjazdów Towarzystwa i (zredagowane przez Piaseckiego) memorjały Towarzystwa do władz (1903), przez co powiodło się wykołatać poprawę wychowania fizycznego w szkolnictwie małopolskiem. Równie dzielnie krąży Piasecki około organizacji ćwiczeń cielesnych, zreformowanych w duchu nowoczesnym i około wciągnięcia do nich spo-

łeczeństwa, tak młodzieży, jak i starszych. Zakłada mianowicie we Lwowie — pod honorowem przewodnictwem Jordana — „Towarzystwo zabaw ludu i młodzieży“, później nazwane „Towarzystwem zabaw ruchowych“. Wraz z kilku lekarzami, jak dr. Hojnackim, Pankiem, Wyrzykowskim, przeszczepia w ten sposób do stworzonego przez to Towarzystwo we Lwowie „Parku zabaw ruchowych“ kierunek Jordanowski, rozwija dalej jego ideę i daje we wschodniej Małopolsce początek szybko potężniejącemu ruchowi sportowemu. Oцениwszy zaś doniosłość ogólnowychowawczą i fizyczno-wychowawczą Baden-Powellowskiego skautingu rychło po jego powstaniu, staje w gronie pierwszych jego w Polsce twórców i wydaje wspólnie ze Schreiberem jeden z pierwszych polskich, a pierwszy wogóle systematyczny podręcznik „harcerstwa“, (którego polska nazwa jemu też swój początek zawdzięcza).

Całemu temu pierwszemu okresowi działalności Piaseckiego nadaje jednak przedewszystkiem piętno jego praca reformatorska. Oparty na wynikach własnych badań naukowych i na znajomości stanu i kierunków wychowania fizycznego w innych krajach europejskich, podejmuje Piasecki od r. 1902 niezmiernie energiczną walkę z kierunkiem, w jakim szło wychowanie fizyczne w Polsce częścią pod wpływem urzędowych jego programów dla szkół, częścią pod wpływem systemu przyjętego w całym polskim Sokolstwie, a ograniczającego się do samej tylko gimnastyki wedle przeszczepionych przez Tyrša do Czech, a stamtąd wraz z ideą sokołą — do Polski, wzorów pierwotnie niemieckich. Walka ta, w której Piasecki był zrazu osamotniony, a miał licznych, wpływowych i upartych przeciwników, prowadzona słowem, piórem i przykładem, uwieńczyła się wygraną, ale dopiero po kilkunastu latach bardzo wytrwałej kampanji. Dopiero pod jej koniec uzyskuje Piasecki możliwość wcielenia głoszonych przez siebie haseł i praktycznego wypróbowania wskazanych przez siebie kierunków i metod. Stało się to mianowicie w r. 1912, kiedy został powołany na urzędowe stanowisko inspektora wychowania fizycznego we wszystkich — około 120 — szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich Małopolski wschodniej. W tej roli pracując do r. 1914, wprowadził Piasecki w szkołach tych w życie opracowane przez siebie reformy, wbrew zresztą „nowym“, a odrazu przestarzałym programom szkolnego wychowania fizyczne-

go, narzucanym Małopolsce z ministerstwa wiedeńskiego. Jakby na ironję musiał jednak plany te przetłumaczyć na polskie z oficjalnego polecenia.

Działalność Piaseckiego jako generalnego inspektora wychowania fizycznego w szkołach wschodnio-małopolskich przypada już na drugie dziesięciolecie jego pracy, noszące odmienny od pierwszego charakter, ale też pozostaje z tem w ścisłym związku. W tym bowiem drugim okresie na czoło zabiegów Piaseckiego wysuwa się kształcenie wychowawców w zakresie wychowania fizycznego, i to tak tych, którzy mają ten dział wyłącznie prowadzić, jak i całego ogółu nauczycielstwa, który powinien być z wagą wychowania fizycznego obeznany i do niego dopomagać. Pole do osiągnięcia tego celu otwarło się przed Piaseckim z chwilą, gdy w r. 1909 został docentem Uniwersytetu lwowskiego na Wydziale lekarskim. Wprawdzie ze względów formalistycznych nie mógł zostać docentem wychowania fizycznego, bo ministerstwo wiedeńskie, gdyby nawet uznało samodzielność tej gałęzi nauczania uniwersyteckiego, nie byłoby dopuściło, aby takie wykłady odbywać się mogły w uniwersytecie polskim, zanimby się na to zdobył choćby jeden z uniwersytetów niemieckich w Austrii. Ale chociaż Piasecki nosił tytuł docenta tylko higieny szkolnej, to jednak w jej ramach prowadził także całkowity kurs wychowania fizycznego, osiągając upragniony cel, bo prócz studentów medycyny uczęszczali na te wykłady, i to w większości, studenci filozofji, w przyszłości więc profesorowie szkół średnich. Tej działalności dydaktycznej nie przerwała wojna, bo zagnany losem do Kijowa, wykłada Piasecki dalej oba przedmioty: higienę szkolną i wychowanie fizyczne w powstałym tam wtedy Polskiem Kolegium Uniwersyteckiem, które miało być zawiązkiem polskiego uniwersyteckiego Wydziału filozoficznego. I w tym okresie, zarówno w przedwojennej jego części, jak i między rokiem 1914 a 1918, nie zaniedbuje jednak Piasecki ani pracy piśmienniczej, ani społeczno-organizatorskiej, ani stosunków zagranicznych. Uczestniczy między innymi w Paryskim Kongresie wychowania fizycznego w r. 1913 i w tymże roku organizuje Sekcję polską przy Międzynarodowym Instytucie wychowania fizycznego. W czasie zaś wojny w Kijowie współdziała w akcji kolonij letnich dla młodzieży i opracowuje doskonały dla nich regulamin, obejmujący nie tylko wychowanie fizyczne, ale całą stronę organizacyjną i ogół-

no-wychowawczą. Do długiego już szeregu publikacji Piaseckiego z pierwszego okresu, wśród których największą był podręcznik p. t. „Zasady wychowania fizycznego” (1904), wydany w czeskim przekładzie przez Vondracka (1908), przybyły w tym drugim okresie liczne nowe, z większych — poza wspomnianym już podręcznikiem harcerstwa w dwu wydaniach — rozdział o fizjologii ruchów w dziele p. t. „Fizjologia człowieka” prof. Becka i Cybułskiego (1915) i podręcznik zabaw i gier ruchowych, w dwu wydaniach.

Trzecie, powojenne już dziesięciolecie pracy Piaseckiego, obejmuje jego działalność na katedrze uniwersyteckiej w Poznaniu, której utworzenie chlubę przynosi założycielom i organizatorom tej wszechnicy. Zrazu od r. 1919 jest tam Piasecki tylko nadzwyczajnym profesorem higieny szkolnej i teorii wychowania fizycznego na Wydziale filozoficznym i rozporządza tylko dwoma pokoiakami, mieszczącymi zawiązki pracowni i biblioteki. Wykłady i ćwiczenia są rozproszone w różnych budynkach, ale zorganizowane odrazu jako poniekąd odrębne „Studjum”. Wkrótce jednak (1921) uzyskuje profesor Piasecki dla tego Studjum także dobre pomieszczenie w budynku wydzierżawionym od miasta i przebudowanym kosztem Rządu, położonym wśród wielkiego parku, a mieszczącym dwie sale gimnastyczne, szatnie, natryski, salę wykładową, kilka pracowni i bibliotekę i otoczonym boiskami. Obok trzechletniego Studjum mają w tym budynku oparcie jednoroczne kursa (w latach 1921/2 i 1922/3), równoległe z takimiż kursami krakowskimi i warszawskimi. W r. 1922 otrzymuje profesor Piasecki katedrę zwyczajną na Wydziale lekarskim, dla Studjum uzyskuje statut, uchwalony przez Senat uniwersytecki; po dłuższych staraniach powiodło się prof. Piaseckiemu wspólnie z podpisanym wyjednać rozporządzenie Ministerstwa, stwarzające dla Studjum wychowania fizycznego na wszystkich uniwersytetach jednolitą podstawę organizacyjną.

Prócz kształcenia na Studjum uniwersyteckim i na jednorocznych kursach kierowników wychowania fizycznego dla szkół, wywarł profesor Piasecki wpływ na kształcenie instruktorów wychowania fizycznego dla armji, pozostając w ścisłych stosunkach z Wyższą Szkołą wojskową gimnastyki i sportów w Poznaniu, zwłaszcza w pierwszych latach jej istnienia.

Na wzór organizacji, stworzonej ongi w małopolskiem Towarzystwie nauczycieli szkół średnich i wyższych, podejmuje też prof. Piasecki w tem trzeciem dziesięcioleciu swej pracy staranie o skupienie pracujących już praktycznie kierowników szkolnego wychowania fizycznego i pogłębienie przez to ich wykształcenia. Za jego inicjatywą powstają przy poszczególnych Kołach miejscowych Towarzystwa, obejmującego już teraz całe Państwo, osobne Sekcje wychowania fizycznego. Prof. Piasecki stara się począwszy od r. 1925 skupić je w jedno zrzeszenie, co też dzięki tym staraniom następuje w r. 1927 na zorganizowanym przez prof. Piaseckiego naukowym Zjeździe tych Sekcyj w Poznaniu. Równie szczęśliwie doprowadził prof. Piasecki do ustalenia i ujednostajnienia słownictwa gimnastycznego polskiego w r. 1923, o co zabiegał już od r. 1919.

Dla propagandy ćwiczeń cielesnych w najszerszych kołach społeczeństwa podejmuje prof. Piasecki w r. 1925 myśl stworzenia w Polsce — na wzór Szwecji i Finlandji — państwowej odznaki sportowej. Dla myśli tej zjednywa Związek polskich związków sportowych i Naczelne Rady wychowania fizycznego przy Ministerstwie zdrowia publ., później przy Ministerstwie oświaty. Myśl ta realizuje się wreszcie w Radzie naukowej wychowania fizycznego przy Ministerstwie spraw wojskowych. Do wszystkich tych Rad jest prof. Piasecki kolejno powoływany, jako najznakomitszy w Polsce znawca tej dziedziny wychowania. Jednakże nietylko w kraju zdobył sobie prof. Piasecki to uznanie, którego wyrazem było nadanie mu już w r. 1923 krzyża komandorskiego orderu Polski odrodzonej. Jego publikacje i wystąpienia na kongresach zagranicznych — po wojnie na olimpijskim Kongresie pedagogicznym w Pradze 1925 — zjednały mu taki rozgłos i uznanie na arenie międzynarodowej, że w r. 1927 Sekcja Higjeny Ligi Narodów zaprosiła go, by jako znawca i jej wysłannik zbadał metody i stan wychowania fizycznego w Europie. W tym celu odbył też wtedy podróż naukową do 13 państw europejskich.

Czasopismo „Wychowanie fizyczne” jego także jest dziełem. Założył je w r. 1920 i do tej chwili sam prowadził, jako redaktor naczelny, umiając zapewnić mu byt w najgorszych czasach, kiedy zwijano pokrewne czasopisma nawet na Zachodzie. W tem też czasopiśmie głównie ukazywały się w ostatniem dziesięcioleciu obok mnóstwa sprawozdań, ocen, zapisków pióra prof.

Piaseckiego, także większe jego artykuły oryginalne. Dorobek piśmienniczy prof. Piaseckiego dobiega już 80 publikacji, z których część ogłosił po niemiecku, francusku, angielsku i w językach skandynawskich.

Dzisiaj rozstaje się ze stworzonym przez siebie czasopismem, składając redakcję naczelną, aby spełnić jeden jeszcze cel, jaki sobie postawił, i aby wielką swą wiedzę i bogate doświadczenie oddać społeczeństwu w postaci dzieła, obejmującego całą teorię wychowania fizycznego. Niechże w tej chwili, zamykającej trzy dziesięciolecia Jego pracy, przyjmie na dalsze jej okresy życzenie: „Ad multos annos!”

Résumés.

Prof. Dr. St. Ciechanowski. *Trente années de travail du prof. Eug. Piasecki.* Trente années se sont justement écoulées depuis le début du travail indépendant du prof. Eug. Piasecki, qui, après la mort de l'éminent Henri Jordan, s'est mis à la tête du mouvement de l'éducation physique en Pologne et en fut jusqu'aux années dernières le presque seul organisateur. Ayant fini à Cracovie la faculté de médecine il subit l'examen de maître de gymnastique et s'adonne à l'enseignement de la gymnastique dans les écoles secondaires de Lwów. Depuis ce moment commence son travail systématique, persévérant; un travail pratique, didactique, scientifique, propagateur, organisateur, réformateur.

Pendant les dix premières années de son travail, le prof. Piasecki poursuit des recherches scientifiques dans le domaine de la physiologie des exercices physiques et de l'hygiène scolaire; il fait de fréquents voyages à l'étranger, où il étudie l'éducation physique des autres pays, spécialement des pays scandinaves; il entre en relation avec la science internationale en prenant part dans les congrès d'hygiène scolaire à Nurenberg, Londres et Paris; en Pologne il tache de populariser l'idée de l'éducation physique rationnelle dans le milieu scientifique et parmi les sphères différentes de la société.

Pendant la période des dix années suivantes, le prof. Piasecki travaille comme inspecteur général de l'éducation phys. scolaire, plus tard comme professeur agrégé à l'université de Lwów, à la formation des éducateurs physiques.

La troisième période ce sont encore dix ans de travail du prof. Piasecki à l'université de Poznań. Grâce à son infatigable effort y naît, à la Faculté de médecine, l'Institut Supérieur d'Education Physique avec des cours triennaux. En 1925 il donne l'initiative de créer, à l'exemple des pays scandinaves, l'insigne sportif polonais. En 1927 il fait, comme délégué de la Section d'Hygiène à la Ligue des Nations, un grand voyage aux treize pays européens, pour y connaître leurs méthodes d'éducation physique. En 1920 il commence l'édition de notre revue „Education Physique”, dont il fut, jusqu'à l'an dernier rédacteur en chef; maintenant il dut abandonner ce travail pour se livrer totalement à la publication de son oeuvre sur la théorie de l'éducation physique.

Biblioteka Główna Akademii
Wychowania Fizycznego w Poznaniu

2610 a

101-002155-00-0